

PRESSENS
FAGLIGE UTVALG

PFU-SAK NR. 044/18

KLAGER: Orange Helse
PUBLIKASJON: Fri Fagbevegelse
PUBLISERINGSDATO: 29.11.2017, 07.12.2017, 15.12.2017, 02.01.2018
STOFFOMRÅDE: Helse
SJANGER: Nyhetsartikkel
SØKERSTIKKORD: Opplysningskontroll og kildebredde, saklighet og omtanke, samtidig imøtegåelse
REGISTRERT: 01.02.2018
BEHANDLET I PFU: 29.08.2018
BEHANDLINGSTID: 208 dager
KLAGEGRUPPE: Bedrift
PFU-KONKLUSJON:
HENVISNING VVPL.:
OMTALE/ANONYM.:
MERKNADER: Like artikler ble publisert i Fagbladet, som også er klaget inn (043/18). Mens de påklagede publiseringene er så å si like, er klage og tilsvarende helt lik for de to klagesakene. Klager omtaler som regel Fagbladet, selv om han også mener Fri Fagbevegelse.

SAMMENDRAG:

PÅKLAGET ARTIKKEL 1:

Fri Fagbevegelse publiserte **onsdag 29. november 2017** en artikkel på nett med tittelen:

«Bemanningsbyrået Orange anklaget for å utnytte litauere. Blir nå kalt inn på teppet av det litauiske parlamentet.»

Ingressen gikk slik:

«En dokumentar på litauisk TV om det norske selskapet Orange har skapt rabalder i Litauen. Nå blir det offentlig høring om selskapet.»

Fri Fagbevegelse innledet brødteksten med å redegjøre for tidligere dekning av Orange Helse. Deretter skrev avisen om «høringen», som ble presentert i ingressen:

«[Tomas] Tomilinas sitter i parlamentet for Bonde- og Grønn-alliansen som har flertall sammen med Sosialdemokratene [i Litauen, sekr.anm.]. Nestlederen er

kritisk til at Orange Group ikke stilte til intervju da det litauiske dokumentar-teamet var i Norge i høst:

- Vi vil stille mange av de samme spørsmålene i høringen som ble stilt i filmen. Vi ønsker å høre kommentarer fra selskapet om situasjonen sykepleierne har havnet i. Vi vil også høre om deres forretningsmodell og etikk har forandret seg, sier politikeren og legger til:

- Vi kommer også til å invitere den norske ambassaden til høringen.»

Til slutt i artikkelen ble Orange Helse sitert på denne måten:

«Eier Nils Paulsen fikk spørsmål om hvordan han stiller seg til høringen i det litauiske parlamentet og kritikken fra Tomilinas. Han svarte ikke på dette, men svarer på generelt grunnlag at:

‘Vi arbeider for og med mennesker. At noen føler at de ikke kan komme til oss med sine tilbakemeldinger er trist for oss å høre. Vi har aldri ettergått våre ansatte for å ytre sin mening og vi oppfordrer alle til å være engasjerte og dele sine erfaringer slik at vi stadig kan forbedre oss. Vi er trygg på at våre kunder kommer til oss dersom de har spørsmål. De står fritt til å kontrollere våre lønns- og arbeidsforhold når det måtte være. Det har mange av våre kunder også gjort’.»

PÅKLAGET ARTIKKEL 2:

Torsdag 7. desember 2017 publiserte Fri Fagbevegelse en ny nettartikkel om Orange Helse. I tittelen stod det: «Omstridt vikarbyrå for helsearbeidere fikk kvalitetsmerke av NHO».

Ingressen gikk slik:

«Tre helseforetak samt Oslo og Bergen har kuttet kontrakter med omstridte Orange Helse. Samtidig fikk selskapet NHOs kvalitetsmerke for bemanningsbransjen: - Vi har satt strengere krav og selskapet har forandret praksis, sier Even Hagelien i NHO Service.»

Brødteksten ble innledet på denne måten:

«[Fagbladet](#) og [Fri fagbevegelse](#) har avdekket hvordan flere sykepleiere som jobbet for Orange Helse i Norge endte i gjeld. I tillegg var det svært vanskelig å finne ut hva sykepleierne faktisk fikk betalt for eller ble trukket. Orange Helse ble godkjent som Revidert Arbeidsgiver i 2017:

- Revisjonene som er gjort har ikke avdekket at det foreligger systematiske brudd på Arbeidsmiljøloven i Orange, sier Even Hagelien, fagsjef i NHO Service, ansvarlig for revisjonen.»

Fri Fagbevegelse skrev deretter at eieren av Orange Helse, Nils Kristian Poulsen, er varamedlem i styret til NHO Helse og Velferd. Avisen skrev også at selskapet var blitt godkjent som «Revidert Arbeidsgiver» av NHO, noe NHO beskriver som et kvalitetsmerke for bemanningsbransjen.

Litt lenger ned stilte Fri Fagbevegelse følgende spørsmål til NHOs Even Hagelien:

«- Bergen kommune hadde en gjennomgang i 2016 og fant det de mener er brudd på Arbeidsmiljøloven, manglende overtidsbetaling og store vansker med å finne ut hva arbeiderne hadde fått utbetalt. Tre helseforetak og Oslo Kommune gjorde lignende funn og avsluttet kontraktene med Orange Helse. Hva sier du til det?»

Hagelien svarte:

«- Vi oppfatter at det har vært oppdaget kontraktsbrudd. Dette er revisjoner av kontraktene som går lenger enn RA-revisjoner. Vi har ikke oppfattet at det har kommet fram ting som innebærer at de forutsetningene som lå her er endret. Dette er ting som vi har tatt opp med dem. Jeg oppfatter ikke at det har vært klargjort at det foreligger systematiske lovbrudd. Det er forskjell på lovbrudd og kontraktsbrudd, sier han og tilføyer:

- Vi er opptatt av at ting skal være ordentlig og avklart. Jeg kjøper ikke at det er avdekket betydelige systematiske lovbrudd. Jeg er med på at det har vært avdekket uoverensstemmelser som en har måttet rydde opp i. Det blir også oppdaget slike uoverensstemmelser i offentlig helsetjenester.»

Lenger ned omtalte Fri Fagbevegelse en artikkel om Orange Helse som hadde stått i Aftenposten:

«Aftenposten startet å skrive om Orange-gruppen etter at noen selskaper eid av [Nils Paulsen dukket opp i skatteparadis-lekkasjen Paradise Papers](#). Hagelien i NHO sier dette om oppslagene i Aftenposten:

- Det er ikke omdømmedrivende for ordningen eller bransjen med den type oppslag som vi har sett i det siste knyttet til Paradise Papers. Vi må forholde oss til hva som er ulovlig og lovlig. Dersom det dokumenteres systematiske brudd på norsk lov ser vi svært alvorlig på det. Det er rom i våre vedtekter for å ekskludere virksomheter som systematisk bryter norsk lovgiving, sier han og understreker at det ikke er påvist noe ulovlig ved det Malta-registrerte selskapet som var eid av Paulsen.»

Avslutningsvis kritiserte leder Sara Bell i Fagforbundet i Bergen NHO og Orange Helse. Hun mente at NHOs kvalitetsstempel har gitt selskapet falsk reklame og en ubegrunnet trygghet til offentlige innkjøpere av vikarer.

Bell uttalte at ansatte i Orange Helse hadde «virkelig dårlige vilkår».

Hun sa også:

«- Jeg lurer veldig på hva NHO Service og Handel tenker om alle de sykepleierne som har vært på nettolønnsordning, fått skattesmell, fått lav lønn og har hatt taushetsplikt om egne vilkår mens NHO Service og Handel i praksis har legitimert denne praksisen. Hva slags ansvar har NHO for dem i ettertid?»

Artikkelen hadde i tillegg en faktaboks med tittelen «Dette er saken». Der skrev Fri Fagbevegelse blant annet:

«• Det litauiske regjeringspartiet innkaller Orange Group til høring i parlamentet etter avsløringer om Oranges virksomhet, trolig allerede desember. (...)
• Arbeidsavtalene med Orange kan tolkes som at sykepleierne skulle få ned til 17 kroner i timen under opplæring.

- Sykepleierne måtte undertegne en taushetserklæring om at de ikke skulle snakke om lønn og kunne idømmes straff på 26.000 kroner for å bryte taushetsplikten.»

Fri Fagbevegelse har lagt til en ny oppføring i faktaboksens kildeliste etter at Orange Helses klage til PFU: «**Bergen kommunes revisjonsrapport 2016**». Avisen har også endret ordet «høring» til «en konferanse».

PÅKLAGET ARTIKKEL 3:

Fredag 15. desember publiserte Fri Fagbevegelse en ny nettartikkel, med tittelen:

«Her forteller Fagforbundets Sara Bell Litauens nasjonalforsamling hvorfor Norges to største byer droppet helsevikarbyrået Orange»

I ingressen stod det:

«Litauens nasjonalforsamling inviterte Fagforbundets Sara Bell for å fortelle hvorfor Norges to største byer ikke fortsatte kontrakter med det norske helsevikarbyrået Orange.»

Brødteksten ble innledet slik:

«I dag fikk litauiske økonomer, politikere, Arbeidstilsynet, akademikere og representanter for bemanningsbransjen høre historien om Orange slik Fagforbundets Sara Bell forteller den.

- Forvrengte fakta, mente Orange-direktøren i Litauen, Dalius Dabasinskas, som også hadde møtt opp i nasjonalforsamlingen Seimas.»

Avisen skrev at helse- og sosialkomiteen i nasjonalforsamlingen hadde invitert Sara Bell. Lenger ned stod det et Bell har møtt mange fortvilte østeuropeiske sykepleiere de siste fire årene:

«De har bedt om hjelp. Hva skal de gjøre med kravet fra Orange om å betale gjelda til selskapets språkskole selv om de allerede er trukket i lønn for den? Må de selge huset hjemme for å få råd til det? Eller hva skal de gjøre med den store restskatten, fordi Orange ikke betalte inn nok skatt til Norge? Får de den lønna de skal ha, ifølge prinsippet om at utsendte arbeidere fra utlandet skal få samme lønn som norske?

(...)

Bell tar spørsmålene deres på alvor. Men det har vært enormt krevende for henne å få en viss oversikt over selskapets virksomhet, for å dokumentere og lete etter svar.»

Fri Fagbevegelse skrev at Bell presset på for å få Bergen kommune til å undersøke Orange Helse, noe som resulterte i en 60 sider lang rapport. Orange Helse-eier Nils Paulsen kalte rapporten for «**hårreisende**». Han sa også:

«'Vi har alltid fulgt de lovene som gjelder for vår bransje', har han tidligere uttalt til FriFagbevegelse og Fagbladet.»

PÅKLAGET ARTIKKEL 4:

Tirsdag 2. januar 2018 publiserte Fri Fagbevegelse enda en nettartikkel. Tittelen var: «Fagforeningsleder Sara Bell: - Høyre var døråpner for Orange Helse»

I ingressen stod det:

«Samtidig som han satt i bystyret, jobbet Høyre-politikerens i Orange Helse med å skaffe bemanningsbyrået millionkontrakter med Bergen kommune. - Ikke inhabil, sier han selv.»

Fri Fagbevegelse innledet brødteksten med å opplyse at Orange Helse er under etterforskning av skattemyndighetene i Litauen, og at Oslo og Bergen kommune har sagt opp kontraktene sine med selskapet på grunn av «vesentlig mislighold av kontrakter».

Deretter beskrev avisen hvordan Orange Helse landet en av sine første store kontrakter i 2012. Det var i Bergen, og Orange Helse ble valgt til å brukes mest av kommune fordi selskapet var billigst, stod det. Fri Fagbevegelse skrev videre:

«I kontrakten som ble inngått mellom Bergen kommune og Orange Helse i juni 2012, dukker navnet til Høyre-politiker Asle Wingsternes opp. I 2012 jobbet han i Orange Helse. Der hadde han blant annet ansvar for anbudsprosessen til vikarselskapet. Samtidig som han jobbet i Orange Helse, satt han i bystyregruppa til Høyre i Bergen. Det var det samme bystyret som bestemte seg for å leie inn bemanningsbyrået det samme året.

Wingsternes var varamedlem i kommunestyret fra 2007 til 2013, og i september 2013 ble han valgt inn som representant i bystyret. I 2016 og i 2017 jobbet han som valgkampsjef for Høyre i Bergen, og han er fortsatt innvalgt i bystyret i Bergen.»

Deretter stod det at Sara Bell i Fagforbundet mener det var Bergen Høyre med Asle Wingsternes som slapp Orange Helse inn i Bergen kommune. Dette legitimerer selskapet tross bekymringsmeldinger om arbeidsforholdene, sa Bell.

Wingsternes uttalte avslutningsvis at administrasjonen i Bergen bystyre konkluderte med at han var habil i saken.

Artikkelen inneholdt den samme faktaboks som den andre påklagede artikkelen.

KLAGEN:

Klager er Orange Helse. Selskapet mener at Fri Fagbevegelse har brutt god presseskikk på følgende punkter i Vær Varsom-plakaten:

- Punkt 3.2, om opplysningskontroll og kildebredde
- Punkt 4.1, om saklighet og omtanke
- Punkt 4.14, om samtidig imøtegåelse

Klager viser til faktaboksen som står i alle de fire påklagede artiklene. Påstanden om 17 kroner i timelønn, er ikke dokumenterbar, skriver klager:

«Dette er informasjon som baserer seg på informasjon fra Fagforbundet tilbake til 2015. Det er Fagforbundet sin tolkning av tekst i en arbeidsavtale som er bakgrunnen for denne påstanden.»

Det stemmer heller ikke at Orange Helse er blitt kalt inn til høring i parlamentet, understreker klager. «Vi har selv nå i slutten av januar 2018 ikke mottatt noen innkallelse til høring.»

Videre mener klager at Orange Helse ikke fikk samtidig imøtegåelse på sterke beskyldninger i artikkelen nr. 2.

Etter klagers syn kommer Fagforbundets Sara Bell mer sterke påstander om selskapet. Klager viser til at Bell hevder ansatte i Orange helse hadde «virkelig dårlige vilkår».

Klager viser også til Bells sitat om at sykepleiere i Orange Helse har fått skattesmell, lav lønn og hatt taushetsplikt om egne vilkår. Selskapet kunne ha tilbakevist disse påstandene, hevder klager.

«I en nettolønnsordning er det arbeidsgiver som har alt ansvar for innbetaling av korrekt skatt for den enkelte arbeidstaker og som dermed også får kravet ved for lite betalt skatt.»

Klager mener at artikkelen om høringen i det Litauiske parlamentet er feil fremstilt. Ifølge klager fremstilles det som om Sara Bell talte direkte til nasjonalforsamlingen mens det i realiteten var en konferanse i regi av Lithuanian Social Research Centre.

«(...) selv om det var representanter fra nasjonalforsamlingen til stedet, var det i hovedsak fordi konferansen handlet om Litauens arbeidspolitikk og arbeidsmarked. Dette er informasjon vi hadde gjort journalistene i Fagbladet.no oppmerksom på, men som ikke fremkommer i den endelige saken.»

Klager skriver videre:

«Vi regner med at dette er også det Fagbladet fremstiller som 'Det litauiske regjeringspartiet varslet innkaller Orange Group til høring i parlamentet etter avsløringer om Oranges virksomhet, trolig allerede desember'».

Klager opplyser at Fri Fagbevegelse ikke tok kontakt med Orange Helse før artikkel nr. 4 ble publisert. Slik klager ser det, hadde selskapet krav om samtidig imøtegåelse til påstander i denne artikkelen:

«Dersom det skal diskuteres habilitetsproblemer hos en tidligere ansatt burde også arbeidsgiver få uttale seg, da påstandene er relativt grove også de som omhandler Orange.»

Avslutningsvis skriver klager at selskapet har opplevd Fri Fagbevegelse som ensidige fra dag én.

«At store organisasjoner som Fagforbundet og deres fagblad har politiske syn som strider mot Oranges forretningsmessige kjerneområder har vi forståelse for, men det gir dem ikke fritak

for å være objektiv og nyansert. At et medie har en tilknytning til en politisk eller idealistisk retning, mener vi gir grunnlag for å være ekstra oppmerksom på at motpart får uttale seg.»

FORSØK PÅ MINNELIG LØSNING:

Partene har vært i kontakt med sikte på å løse saken i minnelighet, uten at dette har ført fram.

TILSVARSRUNDEN:

Fri Fagbevegelse opplyser at redaksjonen flere ganger har gitt Nils Paulsen i Orange Helse mulighet til å stille til intervju, men at han ikke har ønsket dette.

«Det har aldri vært tilfelle, slik Orange hevder, at journalistene ikke har vært interessert i å høre Orange sitt standpunkt. Tvert imot.

(...)

Siden den første saken ble publisert 29. november 2017, har vi ikke hørt fra Orange om eventuelle feil/misforståelser vi enkelt kunne rettet opp, før vi to måneder etter mottok PFU-klagen.»

Fri Fagbevegelse mener å ha dekning for setningen i faktaboksen om at det kan tolkes som at sykepleierne skulle få ned til 17 kroner i timen. Avisen viser til hovedartikkelen (som ikke er påklaget), samt Bergen kommunes revisjonsrapport fra 2016, der det står:

«Ved en sammenligning av tekstene i de ulike vedleggene, kan en regne seg ned til svært lave timesatser etter at samtlige trekk er gjennomført. I avtalen som omhandler opplæringsavtaler, dreier det seg om en timebetaling på 17 kr. Vi presiserer at dette er ved en tolkning av ordlyden i avtalen.»

Fri Fagbevegelse understreker for øvrig at det står i faktaboksen at det dreier seg om en *tolkning*.

Avisen skriver videre:

«Denne rapporten ble det tydelig vist til i faktaboksen til den første saken som ble publisert. I de senere sakene burde det vært vist til rapporten i faktaboksene, noe det uheldigvis ikke gjorde. Vi har i ettertid lagt til dette.»

Når det gjelder «høringen» i det litauiske parlamentet, skriver Fri Fagbevegelse at nestlederen i parlamentets arbeids- og sosialkomité uttalte følgende til avisen:

«We want to make a discussion in parliament, a hearing, in social committee on this case and also on other cases.»

Fri Fagbevegelse skriver:

«Han ønsket å invitere Orange til denne 'høringen' fordi han var kritisk til at selskapet ikke hadde stilt opp til intervju da det litauiske dokumentar-teamet var i Norge. Han ønsket

derfor å 'stille de samme spørsmålene i høringen som ble reist i filmen.'

Vi ser ingen grunn til å trekke i tvil nestlederen i regjeringspartiet og sosialkomiteen når han omtaler dette som en 'høring'.»

Fri Fagbevegelse opplyser at redaksjonen stilte spørsmål til Orange Helse om denne «høringen», uten at selskapet svarte på dette. I desember fikk avisen invitasjon til arrangementet, og det var da omtalt som «konferanse». «I påfølgende artikler har vi derfor omtalt arrangementet som en 'konferanse', skriver Fri Fagbevegelse, og videre:

«Konferansen/høringen var i regi av den litauiske nasjonalforsamlingen, Seimas, i samarbeid med LSRC. Deltakerne var sentrale politikere i nasjonalforsamlingen, ikke minst representanter fra arbeids- og sosialkomiteen, sentrale regjeringsmedlemmer (blant annet statsministeren), økonomer, arbeidstilsynet, akademikere og representanter fra bemanningsbransjen og Orange-direktør Dalius Dabasinskas.

Sara Bell talte ikke til en hel nasjonalforsamling. (...) Men hun talte i nasjonalforsamlingen, hun var invitert av nestlederen i sosialkomiteen og hun talte til parlamentarikere og sentrale beslutningstakere i nasjonalforsamlingen.»

Når det kommer til artikkelen om NHOs kvalitetsmerking (nr. 2) og artikkelen om Asle Wingsternes angivelige dobbeltrolle (nr. 4), skriver Fri Fagbevegelse:

«I disse sakene er det NHOs håndtering av kvalitetsmerking og Asle Wingsternes/Bergen Høyre som blir kritisert. Disse har således fått anledning til å imøtegå denne kritikken. All kritikken i denne saken har Orange helse fått mulighet til å svare på tidligere.»

Klager fastholder at det er galt at ansatte har fått 17 kroner i timelønn. Klager opplyser at selskapet gjentatte ganger har forsøkt å slå hull på denne påstanden.

«Det er ingen av våre ansatte som har fått utbetalt 17 kroner i timen. Dette har vi dokumentert ovenfor Bergen kommune, Fagforbundet og LO-medier.»

Videre skriver klager at det var feil av Fri Fagbevegelse å skrive at Orange Helse ble droppet av Bergen kommune. «Kommunen valgte å rekommunalisere denne tjenesten ved kontraktens slutt, og det er derfor uriktig å skrive at vi mistet denne kontrakten og/eller at vi ble kastet ut av Bergen på bakgrunn av en rapport.»

Klager hevder at selskapet gjorde redaksjonen klar over at Orange Helse ikke hadde blitt innkalt til høring før avisen publiserte artikkelen. Videre skriver klager:

«Slik saken ble presentert ut i disse fagforbundsmediene, fremstod det som en politisk høring om et selskap, mer enn en generell konferanse om det litauiske arbeidsmarkedet. Overskriften til den ene saken i Fagbladet lyder: 'Norskeide Orange kalles inn på teppet av parlamentet i Litauen – anklages for å utnytte litauere'. Hvordan kan man 'kalles inn på teppet av parlamentet' på en konferanse som man ikke engang er invitert til? Daglig leder i Litauen Dalius Dabasinskas var ikke invitert med bakgrunn i sin rolle i Orange. Han meldte seg på, da agendaen ble forandret to dager før konferansen med Sara Bell som en av talerne.»

Fri Fagbevegelse understreker at artiklene er skrevet på bakgrunn av et bredt kildegrunnlag.

«vi (...) har gått gjennom og faktasjekket arbeidskontrakter, lønns slipper, rapporter, ligningspapirer og kontoutskrifter, og intervjuet personer som fra ulike perspektiver var relevante og/eller kunne bidra med å opplyse saken. Orange har vært en selvskreven kilde på denne listen hele tiden.»

Om de 17 kronene i timelønn, skriver Fri Fagbevegelse:

«Kommunen har etter det vi kjenner til aldri trukket sine påstander om Oranges arbeids- og lønnsbetingelser.»

Klager hadde ekstra kommentarer etter avsluttet tilsvarsrunde. Klager fastholder at Fri Fagbevegelse har brutt god presseskikk gjennom å skrive om 17 kroner i timelønn i faktaboksen.

«I rapporten sier (...) kommunen selv at de ikke har funnet dokumentasjon på at noen har fått 17 kroner utbetalt i timelønn. Det er heller ingen andre kontrollinstanser som har funnet bevis på dette. Derfor stiller vi oss kritisk til at dette blir gjort til et poeng og presentert i en faktaboks hos både Fagbladet og FriFagbevegelse uten at noen kilder, inkludert Fagforbundet, kan understøtte at dette noen sinne har forekommet.»

I sitt siste tilsvare, argumenterer også klager for hvorfor artikkelen fra 29. november 2017 (kalles inn på teppet) bryter med god presseskikk:

«Brudd på 3.2 skjer med en gang journalistene blir klar over at dette er en konferanse, som var planlagt lenge før Sara Bell og Orange kommer på banen, og fremdeles velger å presentere saken som en høring.»

Klager påpeker at det er i oppfølgerartikkelen 15. desember ikke kommer frem at det var en konferanse og ikke høring.

Fri Fagbevegelse hadde ingen ytterligere kommentarer.